

İOANNA KUÇURADI'NİN DÜŞÜNCELERİ IŞIĞINDA ATATÜRK DEVİRİMİ'Nİ YENİDEN DÜŞÜNMEK ÜZERİNE

Hatice Nur ERKIZAN*

Trajik insan soylu insandır. Soyluluk nedir? Soylu
insan kim? Soyluluk, insanın nereden geldiğine
değil, insanın nereye doğru gittiğine bağlıdır.

İoanna KUÇURADI

İnsanın özne olma öyküsü uzun bir tarihte saklıdır. Bu tarih kimi zaman tek bir kişinin düşünce ve eylemlerinde kendini açığa çıkarırken kimi zaman bir toplumun, bir ulusun yaşayışının belirlenmesinde varlığını duyurur. Türk Aydınlanma Devrimi'nin önderi olan Atatürk ise yaptığı devrimle insanın özne olması gerektiği yolundaki düşünceyi yaşama geçirmesi bağlamında *aydınlanmanın öznesi* olarak düşünmeyi ve eylemeyi birbirine bağlamıştır.

Aydınlanma filozofları için felsefe salt bir “düşünme tekniği” ya da “düşünce cambazlığı” değildir. Onlar yaşamın tüm alanlarını sorgulamaya yönelmelerinin yanı sıra yaşamın öznesi olan insanı ve onun tüm yapıp-etmelerini de derin bir eleştirinin nesnesi kılmışlardır. O nedenledir ki, Aydınlanma düşüncesine yöneltilen eleştirilerin çoğu böyle bir kavrayışa itirazı seslendiren şu ifade de kendini gösterir: *toplum mühendisliği*. Elbette *aydınlanmacı eleştirelilik* bir felsefi tutum olarak rahatsız edicidir; çünkü eleştiri rahatsız eder, hele de bir kültür ve o kültürün *taşıyıcı özneleri* eleştiri ile hiç tanışık değilse. Yorumlamanın bağışlayıcılığı aydınlanmacı eleştiride yoktur. Aydınlanmacı tutum insanın *sayısal özne* olmasını bırakıp gerçek anlamda özne olmasını talep eder. İnsandan, kendini kendisine dayanarak var kılmasını, kendi dünyasının, kendi yaşamının kahramanı olmasını ister, figüranı değil. Oysa sayısal özne; inanç dizgelerinin, ideolojilerin, tutkuların oluşturduğu dünyayı/dünyaları taşıyan köledir, yani yüklemidir. Yüklem olmanın en temel özelliği ise taşımacılık ve *akılın velayetinden vazgeçilmesidir*.

Aydınlanmanın özne anlayışı *sayısalcı-taşımacı* özne anlayışının tam karşısında yer alır. İnsanın kendini kendi aklına dayanarak belirlemesi düşüncesi felsefenin aydınlığını geçmiştin 18. yüzyıla taşır. Felsefenin ilk “sophos”u (bilge) olarak kabul edilen Thales’in dinsel-mitolojik söyleme karşı çıkmasının temelinde akla ve deneyime dayalı olarak insanın kendini ve evreni anlama çabası bulunur. Bu bakımdan *Aydınlanmanın* tarihinin felsefe ile başladığı söylenebilir. Bu tarihsel bağıntı ve süreklilik Kant’ın “kendi aklını kullanma cesaretini göster” sözü ile “kendi kendini belirleyemeyen insan

* Doç. Dr., Muğla Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü

köledir” diyen Aristoteles’in ifadesinde kendini gösterir. Aristoteles çok önceden şöyle demişti: Gerçek ben (*the real self*) akıldır(*nous*). (1)

Cumhuriyet’in 83 yılına baktığımızda ve Ona yönelik eleştirilerden çok itirazları düşündüğümüzde asıl sorunun bizzat Cumhuriyet’in temelinde bulunan felsefi anlayışın, daha doğrusu Onun dayandığı insan anlayışının, yeterince açık kılınmadığı söylenebilir. İşte bu nedendir ki, İoanna Kuçuradi “Atatürk devrimine felsefeyle bakma” gerekliliğinden hareketle onun kaynaklandığı düşünce ırmağının *doğasını* anlamının önemine dikkat çeker. (2) Gerçekten de bunu yapmadan, yalnızca onu belirleyen ana ilkeler üzerinde durmak bir bakıma bir ağacın kökünü görmeden dalları üzerine konuşmak gibi bir şey olur. Dolayısıyla, hem Atatürk devrimine yöneltilen eleştiriler ve hem de bu eleştirilere karşı verilen yanıtların bir bakıma yetersizliği yalnızca devrimin dallarına bakarak onun kökünü, özünü oluşturan düşünce ilkelerini göremeden geliyor gibi görünmektedir.

Kuçuradi için “devrim” sözcüğü kendi başına bir anlam ifade etmez. Onu anlamlı kılan, ona içerik kazandıran şey devrimin ereğidir; telosudur. Bu ise böyle bir ereğe eşlik eden düşünce ilkelerinin değer bilgisinin ortaya konmasını gerektirir. Kuçuradi’nin söyleminde “değer”, “bilgi”, “insan” kavramları bu bakımdan kurucu nitelikli kavramlar olarak karşımıza çıkarlar. Türk Aydınlanma Devrimi’ni, Atatürk devrimini anlamak için, o nedenle, tarihsel oluşa, yaşama geçirilmek istenen düşüncelere bakmak, onları doğru anlamak ve doğru değerlendirmek gerekiyor.

Kuçuradi Atatürk devrimini bir kültür devrimi olarak yorumlar. Peki bu kültür devrimine temel oluşturan düşüncelerin niteliği nedir? (3) Daha da özel olarak; böyle bir kültür devriminin temelinde nasıl bir insan anlayışı bulunur? Türk Aydınlanma Devrimi’nin insan felsefesi nedir? (4) Türk Aydınlanma Devrimi ile her şeyden önce o zamana kadar egemen olan insan ve değer anlayışından farklı bir insan ve değer anlayışının benimsenmesi söz konusudur. Tüm devrimlere ve onlara eşlik eden düzenlemelere ışık tutan kavrayış insanı özcü temelde kavrayan her türlü dinsel ve düşünsel söylemin yadsınmasıdır. Ne tarih ne doğa ve ne de herhangi bir aşkın güç insanı ellerinden ve ayaklarından zincire vurmuştur. İnsan doğuştan eşit, özgür ve onurludur. Ancak bu bir durumdur, bu bir başlangıç durumudur. Başlangıç durumunda yaşam herkese karşı adildir, ama sonrasında her insan kendi kendisiyle baş başa kalır. Fakat, insanın kendi kendisi ile baş başa kalması onun kendi kendisini yaratmasının olanağıdır. İşte bu anlamda insan bir olanaklar toplamıdır. Kendisini yaratmasının yolu sahip olduğu olanakları gerçekliğe dönüştürmesinden geçer. Atatürk’ün insan anlayışı böyle bir kavrayışa dayanır ve bu hiç kuşkusuz radikal bir düşünsel devrimi ifade eder. Atatürk bu kavrayışı 1925’teki Kastamonu’da ve 1937’de Millet Meclisi açılışında yaptığı konuşmalarda çok açık bir biçimde dile getirmiştir. Atatürk bu konuşmalarında kurumsal değişikliklerin tümünü belirleyen ve onlara biçim veren zihinsel

değişikliklerden söz eder. Bu değişikliğin temelinde ise yukarıda ana çizgileriyle tanımlanan aydınlanma felsefesi ve onun insan anlayışı bulunur. (5)

Akla verilen önem ve insanın akıl sahibi bir varlık olarak kavranması aydınlanmanın insan anlayışını tanımlayan en önemli özelliğidir. İnsan kendi aklına dayanarak bilgisizliğini aşar ve onun başka hiçbir rehberine gereksinimi yoktur. Dolayısıyla, “cahillik her türlü kötülüğün” kaynağı olarak görülür. İnsanın *aydınlanması* onun sahip olduğu akıl ile olanaklıdır. İnsanı bir zürafadan veya bir karnabahardan ayıran onun sahip olduğu akıldan başka bir şey değildir. İnsanın ve toplumun aydınlanması ancak bilgi ile, akıl ile olanaklıdır. Akıl, insanın bir karnabahar değil de özne olmasının asıl olanağını ifade ederken aklın toplumda egemen olması da uygarlığı yaratır. Akıl hem doğru düşünmenin ve hem de doğru eylemenin tek ilkesidir. İşte; Türk Ulusunun kendisini kısa sürede kurtarmasının asıl nedeni onun dünyaya ve kendine aklın ışığında bakma ve anlama yönündeki isteğidir. Atatürk şöyle diyor: “*Akla uygun hiçbir nedene dayanmayan birtakım geleneklerin, inanışların korunmasında direnip duran ulusların ilerlemesi çok güç olur. Belki hiç olmaz. İlerlemek yolunda bağları ve koşulları aşamayan uluslar çağa uygun, akla uygun bir yaşam içinde olamazlar; genel yaşamda görüşü geniş olan ulusların ellerine düşüp onlara tutsak olmaktan kurtulamazlar.*” (6)

Türk Aydınlanma Devrimi'nin düşünsel kaynağı, Kuçuradi'nin de çok doğru bir biçimde belirttiği gibi, Fransız Devrimi'nin tersine, dışarıdadır.(7) Ama bu ona özgünlüğünden bir şey kaybettirmez, tam tersine ona özgünlüğünün olanağını verir. Atatürk bir *phronimos*, yaşama bilgisi olarak düşünce ve eylemin doğru bir biçimde yaşama geçirilmesinin en yetkin örneği olarak karşımıza çıkar. Ancak, düşünce erdemlerine ve etik erdemlere sahip olmanın kişiyi bilge kılabileceğini gösterir. Bu belki de, bu topraklarda kökü bin yıllarca geriye giden bilgece düşünmenin ve eylemenin birlikteliğinin, bütünlüğünün yeniden yeşermesidir. Grekçe'de “sophos” terimi “sophia”ya sahip olan anlamına gelir. Peki, “sophia” nedir? Eğer Homeros'un *İlyada*'da söylediklerini izlersek “ o, bir ağacı olağanüstü bir biçimde işleme ve bu işlemenin bilgisine sahip olmadır”. Sonra; eğer *Yedi Bilge* olarak kabul edilenlere bakarsak onların hem kendileri için hem de içinde yaşadıkları toplum için iyi olanın bilgisine ve bu bilgiyi yaşama uygulama iradesine ve yeteneğine sahip olduğunu görürüz. Atatürk hiç kuşkusuz bu anlamda bir “sophos”, bir yaşama bilgisi idi. Bu bakımlardan Atatürk salt politik bir figür olarak değil bir düşünür olarak ta ele alınmayı, değerlendirilmeyi gerektirir. Türk Aydınlanma Devrimi, önderinin bir *bilge* olması bakımından kendi başına çok önemli bir özgünlüğe sahiptir. Düşünme ve eyleme birliği Atatürk Devrimi'ne rehberlik eden ana ilkedir. Bu elbette felsefi bir tutumdur ve felsefeyi salt yorumlama veya zihinsel egzersize indirgeyen anlayışın karşısında yer alır. Fakat Onun bu özgünlüğü Fransız Devrimi ile ve ona eşlik eden fikirlerle olan bağı- elbette aydınlanma felsefesi ile genel olarak- hiçbir biçimde ikincil plana itmez.

Aydınlanma düşüncesini biçimleyen yeni insan ve yeni değer anlayışı insanın insan olmak bakımından değerli olduğu düşüncesine dayanır. Her türlü değerlerin kaynağı, ilkesi insandır. Politik ve toplumsal yapılanmanın işlevi insanın kendini gerçekleştirmesine katkıda bulunması ile doğrudan bağlantılıdır. Devlet, insanın insanca yaşamasını sağlamakla yükümlüdür; çünkü onun varlığını meşru kılacak başka bir şey yoktur. Bu bakımdan Kuçuradi'nin Atatürk devrimini toplumsal-siyasal bir devrimden çok bir kültür devrimi olarak görmesi son derece yerinde ve önemlidir.(8) Çünkü Atatürk salt siyasal bir değişimi amaçlamamıştır. Türk Aydınlanma Devrimi insanı çeşitli inanç dizgelerinin yükleminden çıkarıp özne olmasının olanaklarını yaratmayı amaçlamıştır. Türk ulusunun tüm bireylerini evrensel insanlık anlayışı doğrultusunda kucaklamıştır. Dolayısıyla; Atatürk devrimlerinin gerçekleştiği koşullara ve onların temelinde yatan düşünce kaynağına bakılmadığı zaman Atatürk'ü anlama birbirleriyle çelişen yorumların ötesine geçememektedir. İşte Kuçuradi buna en iyi örnek olarak laikliği verir. Laik teriminin kökeni Grekçe bir terim olan *laikos*'a dayanır. *Laikos* ise din ile ilgili olmayan kişi anlamına gelir ve o bu bakımdan *klerikos*, yani dinsel sınıfa mensup olmamayı ifade eder. (9) Laik teriminin tüm Batı dillerindeki anlam karşılıkları bu her iki terimin Grekçe'deki anlam bağlamı üzerinden kurulur. Modern devletin ilkesi olarak laiklik hiç kuşkusuz Aydınlanma düşüncesine dayanır. Laik devletin temelinde dinsel ilkeler bulunamaz. Devleti meydana getiren yurttaşlar belli bir dine sahip olabilirler veya olmazlar ama devletin kendisi belli bir dine sahip olarak toplumsal yapılanmayı düzenlemez. Bu, az önce de söylenildiği gibi, *Aydınlanmacı* düşüncenin bir niteliğidir. Aydınlanma düşünürleri insanın kendini yaratmasında ve dünya ile insanın doğru bir biçimde *iletişim* içinde olmasının önündeki en büyük engel olarak kilisenin baskıcı öğretisini ve tutumunu gördüler. Galile'nin karşı karşıya kaldığı baskılar bu durma örnek olarak kendi başına yeter olabilir. Ama Galile'den çok önce, bin yıllarca önce yaşamış olan Klazomenaili filozof Anaksagoras'ın tanrı olarak kabul edilen güneşe ateş topu demesinin onu ölümle yargılanmaya götürmesi *klerikos* ve *laikos* üzerinde çok dikkatli düşünmemiz gerektiğine işaret eder. İşte Kuçuradi'nin söz konusu kavramları etimolojik ve tarihsel bağlam üzerinden çözümlemesi bize bunun gerekliliğini bir kez daha derinden duyurur.

Bu noktada sorun olarak karşımıza çıkan şey yaşamı belirleyen, sosyal-siyasal yapıyı belirleyen ilkelerin ne olacağıdır. Şimdi; eğer bir devletin örgütlenmesini, yapılanmasını dinsel ilkeler oluşturmayacaksa ne gibi ilkeler onların yerini alacaktır? Post-modern düşüncenin sığığını kendisine temel alan her türden romantik ve irrasyonel söylemin kendisini meşrulaştırma fırsatı bulduğu ve yine Post-modern anlayışın tüm söylemlerin ve normların eşdeğer olduğu iddiasının düşüncenin tüm alanlarında dikte edilmeye çalışıldığı günümüzde yaşama bilgi ışığında eğilme içinden çıkılmaz bir güçlük olarak kendini gösterir gibidir. Kuçuradi bu güçlüğü sekularizasyon terimine başvurarak aşmaya ve çözmeye yönelir. Seküler teriminin kökeni Latince

saeculum'a dayanır ki o “çağ”, “dönem”, “yüzyıl” anlamlarına gelir. Tarihsel açıdan bakıldığında sekülerizasyon devletin ve toplumun içinde bulunulan zamanda insanlığın ulaştığı anlayışa-bilim, felsefe ve sanat gibi- uygun olarak yapılanması anlamına gelir. Seküler sözcüğünün etimolojik çözümünden hareketle geliştirilen bu kavrayış Türk Aydınlanma Devrimi'nin dinamik yanını açığa çıkarır. Devleti dinsel normlar belirlememeli ve bu anlamda laiklik modern devletin temel niteliği olarak korunmak durumundadır. (10) Seküler olma aydınlanma felsefesinin ruhuna uygun olarak eleştireliliği, ilerlemeyi ve değişmeyi olanaklı kılar. Bu ise önceliği mutlak öncelikten, göreliliği ise mutlak görelilikten kurtarır. Post-modern söylemin kendisine parola edindiği *her şey aynıdır* sözü olsa olsa ilginç ama boş bir retoriğe dönüşür. Çünkü Herakleitosçu anlamda değişme bir gerçektir ama yasadışı değil. Aydınlanma düşüncesinin düşünsel dinamizmini Post-modern yaklaşımdan ayıran tutumunun *kaynağı da işte buradadır. Çünkü yasadışlığın düşünceye egemen olması yaşamın yasadışlığını getirir, günümüzde olduğu gibi. Ne ölümün ne yaşamın, ne kederin ne sevincin, ne değer ve ne de değersiz olanın birbirinden farkı vardır. Çünkü tüm değerler eşittir.*

Çağımızı belirleyen temel düşüncelere değer ışığında eğilmeden önce normlar üzerinde durmak yararlı olabilir. Hangi türden olursa olsun ben normların ikiye ayrılabilirliğini düşünüyorum: sorgulanabilir olanlar ve sorgulanamaz olanlar (inanç dizgeleri). Şimdi bilimsel ve felsefi normlar doğaları gereği sorgulanabilir iken inanç dizgeleri böyle bir sorgulamaya açık değildirler. Fakat, felsefi normların değer ile ilgili olanları da bilimsel anlamda sorgulanmaya uygunluk göstermezler, çünkü burada söz konusu olan gerekliliktir. Şimdi; *tüm insanların doğuştan eşit ve özgür olduğu ve insan olmak bakımından insanca muamele görmeleri gerektiği* düşüncesi olsa olsa bu düşüncenin insan yaşamı açısından yarattığı sonuçlar açısından değerlendirilebilir. Bu kavrayış kendini çağımızın insan hakları kavramında açık ve görünür kılar. İnsanların aklıktan ölmemesi, işkence görmemesi, yeteneklerini geliştirmesinin engellenmemesi-örneğin kadınların *alogos*, yani akılsız varlıklar olarak tanımlanıp eğitim haklarından ve kendilerini gerçekleştirme haklarından yoksun bırakılmaması-çağımızın ulaştığı en önemli düşüncedir.

Buradan hareketle özet olarak; çağımızın temel değerlerinden en başta gelenin insan hakları olduğu söylenebilir. İnsan haklarını Kuçuradi herhangi bir pseudo-evrensel dizgeden çıkarsamaya yönelmez; tam tersine o, insan haklarını insanın sahip oldukları olanakları gerçekleştirmeye bağlar. Bu ise insan haklarını çeşitli yerlere ve zamanlara bağlı olmaktan kurtarır, onu yerel-kültürel olanın dışına taşır. İnsanın hakları insandan bağımsız değildir ve onun evrensel anlamda temellendirilebilmesi için herhangi bir aşkın ilkeye başvurmaya da gerek yoktur. Ayrıca; insanın insanca muamele görmesi gerektiği düşüncesi yerel-kültürel normların sorgulanmasını da talep eder. Çünkü hemen hemen tüm

kültürlerde insan haklarına aykırı öğeler vardır. Örneğin; Hindistan’da çocukları çiçek aşısından koruyanın-ki korumuyordu- tanrıça Sittala Devi olduğuna inanılıyordu. Ve sırf bu yüzden çocuklar yaşamlarını yitiriyor veya sakat kalıyorlardı. Bir Post-modernin-elbette kültürel nominalistin de- kaygısı acaba çocukların yaşamları mı yoksa Sittala Devi kültünün korunması mı olacaktır kültür adına? Çocuk felcinin önlenmesi konusunda Nijerya’da da benzer örnekleri görmek mümkün. Örneğin, ağızdan verilen bir damla sıvının-aşının-şeytan icadı olduğuna ve çocukların bu sıvıyı almaları halinde dillerinin kaybolacağına inanılıyor. Tütün ve kahve haram mıdır, mubah mıdır? Türünden kendi toplumumuzda yakın zamanlara kadar yaşanan tartışmalar ise diğerlerinin yanında daha saçma ama önemsiz kalır. Sonra; yalnızca kız olduğu için eğitim hakkından- ve insan hakkından elbette, ama genel olarak insan haklarından-yoksun bırakılan yüzlerce, binlerce insan var hemen hemen her toplumda. Bu ve benzeri örneklerle her kültürde rastlamak olanaklı. Hiçbir akla uygun temele dayanmayan bu ve benzeri uygulamaların çoğu ise hala devam ediyor. İşte bu bağlamda Kuçuradi’nin Atatürk devrimini yorumlamasında çok önemli bir diğer nokta onun irrasyonel-nominalizm veya romantik nominalizm (belki de kültürel nominalizm) olarak tanımlayacağımız anlayışa karşı geliştirdiği eleştiridir. Kuçuradi şöyle diyor: “ ... hangi kültürden olursa olsun bütün insanlara, insan olarak saygı gösterilmesi gerektiği değil, bütün kültürlerle eşit saygı gösterilmesi gerektiği ileri sürülüyor. Farklı oranlarda olsa da, bütün kültürlerde insan haklarıyla bağdaşmayan normların bulunduğu gözden kaçırılıyor.”(11) Kuçuradi’nin bu noktadaki farkındalığı gerçekten son derece önemli ve üzerinde durmayı gerektirmektedir. Çünkü günümüzde insan haklarının yerini kültürel haklar alıyor gibi ki bu da var olan çeşitli yapıları, insan hakları ile bağdaştırılamaz olan çeşitli yapıları meşrulaştırmaya neden oluyor. Kuçuradi’nin söyleminde özellikle çok-kültürcülük adına birbirleriyle bağdaşmaz olan ilkeleri ve normları aynı zamanda geçerli kılmanın tehlikesine karşı derin bir farkındalık ile karşılaşırız. Ona göre; Atatürk, ta o zaman bugünkü dünyanın farkında olmadığı şeyin farkında olması nedeniyle devrimleri birbiri ile bütünleyen bir düşünce bütünlüğü içinde tasarlamış ve uygulamada da bunu izlemiştir.

“... normlar arasındaki değer farkı görülmeden -yani “bir fikir, ilke ya da başka herhangi bir norm, mevcut durumda, insanın belirli yapısal olanaklarının gerçekleştirilmesi için gerekli koşulların yaratılmasına katkıda bulunuyor mu, yoksa bunu engelliyor mu?” sorusuna cevap verilmeden kabul edildiğinde - ya da bugün postmodernizmin iddia ettiği gibi bütün normlar eşdeğer sayıldığında, birbirleriyle bağdaşmayacak olan fikirler-normlar aynı zamanda geçekli kılınıyor, pratikte çelişkili kararlara ve uygulamalara yol açıyor ve bir ipucu bulmanın neredeyse olanaksız olduğu bir kargaşaya götürüyor, bugün olduğu gibi.” (12) Atatürk’ün bu konudaki farkındalığına örnek olarak Kuçuradi 1924 yılında kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu’nu verir. Aynı konuda çelişen normları değerlendirmek ise bir bilgi sorunu olduğu

kadar bir değer sorunudur da. Atatürk hümanist kavrayışı ışığında sorunu insan bağlamında değerlendirmiştir. Çünkü aydınlanmanın temelinde hümanist anlayış vardır. Günümüz açısından en önemli tehlike ise pseudo-düşünsel kılıklarda kendini gösteren bu tartışmaların siyasal olarak egemen olmayı amaçlamasıdır. Ve bu bağlamda en büyük karşı- eleştiri bizzat aklın kendisine yöneltiliyor. Her türlü akıl -dışılığın meşrulaştırılması ise aklın paranteze alınması ile kolayca gerçekleşebiliyor, en azından düşünsel bağlamda. Akla karşı geliştirilen her türlü söylemin, özellikle felsefi söylemlerin, günümüzde bazı çevrelerce *şifa* niyetine kabul edilip makbul bulunması acaba nedendir? 'Bilim diye bir şey yoktur', 'evrensel olan hiçbir şey yoktur'; 'insan hakları Batının uydurmasıdır'; 'akıl amir değil olsa olsa memurdur ', 'tüm değerler eş değerdir', sözleri ile acaba olumlanan nedir? Yoksa Orta Çağ'ın ünlü din adamı Tertullianus'un "inanıyorum; çünkü saçmadır"(credo quia absurdum est) diyen ruhu mu teslim alıyor çağımızı? Tertullianuslar farklı kılıklarda dolaşüyor orada burada. "Aklını kullanmama" her türden söylemin ortak noktası haline geliyor. Yoksa yeni bir Orta Çağ'a mı giriyoruz?; yoksa böyle bir Orta Çağ'ın halihazırda başında mıyız? Tüm dünya için bu soru geçerli ama özellikle de ülkemiz için.

Türk Aydınlanma Devrimi aydınlanmanın ana ilkesi olan ve Kant tarafından ifade edilen "*sapere aude*" (aklını kullanma cesaretini göster; bilmeye cesaret et) üzerinde yükselir. Aklını kullanma cesareti olmayan insan kendi yaşamını belirleme gücüne sahip olamaz. Oysa *aydınlanma* özne olarak bireyin kendi kendisinden hareket etmesini bekler. İnsanlar bilmeye cesaret etmelidir; çünkü aydınlanma için bilgi gereklidir. İnsanlık için karanlığın hala büyük olduğu günümüzde Kuçuradi'n in şu sözleri üzerinde bizde yeniden düşünmeliyiz ve onun sorduğu soruları Cumhuriyet'in 83.yılında yeniden sormalıyız:

"Kendisinin ve çocuklarının insanca bir yaşam sürmesini-yani kendindeki insansal olanakları olabildiğince geliştirmeye elverişli olan koşullarda, insan haklarının talep ettiği koşullarda yaşamayı istemeyecek bir insan olabilir mi? Atatürk devrimi, en temelde, böyle koşulların yaratılabilmesini amaçlayan bir devrimdir. Cumhuriyetin 80.yılında, postmodernizmin yaygınlaştırıldığı bir çağda, bir kültür devrimi olarak Atatürk devriminin temelindeki fikirlerin ve getirdiği normların niteliği üzerine yeni baştan düşünmemizde yarar vardır.(13)

NOTLAR

* Bu çalışmada, İoanna Kuçuradi'nin "Devrim Kavramı ve Atatürk Kültür Devrimi" adlı makalesi temel alınmıştır.

1. I. Kant, "Kant Aydınlanma Nedir?", *Kant: Seçilmiş Yazılar*, (çev. ve der.) Nejat Bozkurt, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1984;

Aristotle, *Politics*: 1254 b21; *Metaphysics*: 1075 a22;
Nicomachean Ethics :1178 a2, 1177 a13-1178 a7.

2. İoanna Kuçuradi, “Devrim Kavramı ve Atatürk Kültür Devrimi”,
(*Doğan Özlem Armağan Kitabı*, İnkılap, İstanbul, 2004, s.373.)
3. *Supra note 2*, s.374-375.
4. Bu çalışmada Türk Aydınlanma Devrimi’ ile ‘Atatürk Devrimi’
kavramları aynı anlamda kullanılmaktadır.
5. *Supra note 2*; s.376.
6. *Söylev ve Demeçler II* s.44.
7. *Supra note 2*; s.376.
8. *Supra note 2*; 375.
9. *Supra note 2*; 378-379.
10. *Supra note 2*; 380-381.
11. *Supra note 2*; 384.
12. *Supra note 2*; 382.
13. *Supra note 2*; 384-385.